

Žymiam dirvotyrininkui ir agrochemijos profesoriui Alfonsui Svedui (1930 11 14–2001 04 22) 90

Lietuvos mokslų akademijos narys ekspertas profesorius habilituotas daktaras Alfonsas Švedas nuėjo sudėtingą ir turiningą gyvenimo kelią. A. Švedas gimė 1930 m. lapkričio 14 d. Dubičių kaime (Varėnos r.). Jo mokslinė veikla apima keletą laikotarpių. Baigęs Maskvoje K. Timiriazovo žemės ūkio akademiją 1954 m. atvyksta į Lietuvos mokslų akademijos Žemdirbystės ir dirvožemio institutą, kuris po reorganizacijos 1953 m. buvo iškeltas į Trakų Vokę. Čia A. Švedas įstoja į aspirantūrą ir pradeda Lietuvos dirvožemių agrocheminių savybių ir trąšų efektyvumo tyrimus. 1956 m. perdavus iš Mokslų akademijos žemės ūkio mokslo institutus Žemės ūkio ministerijai, įkurtas Lietuvos žemdirbystės institutas stiprina veiklą, 1960 m. įkuriamas Dūkšto bandymų stotis, kurios direktoriumi paskiriamas jaunas mokslininkas A. Švedas. Stoties tikslas – parengti moksliškai pagrįstą žemdirbystės sistemą, tinkančią erozijos pažeistose Lietuvos rytinės dalies žemėse. Prof. A. Švedas su bendraautoriais Dūkšto bandymų stotyje per 13 vadovavimo metų suformavo tematiką, apimančią daugelį su dirvožemio erozija susijusių klausimų. Sukūrė originalius lietaus lašų sukeltos dirvožemio erozijos tyrimo metodus. Išryškino dirvožemio erozijos dinamikos ir mechanikos dėsningumus ir parengė antierozinių priemonių. Tų tyrimų rezultatai publikuoti „Lietuvos priešerozinių priemonių generalinėje schemeje“ (1968), knygoje „Žemdirbystė Lietuvos TSR eroduojamuose dirvožemiuose“ (1968) ir „Dirvožemių sutvirtinimas šlaituose“ (1974). Trečiasis mokslinės veiklos laikotarpis 1973 m. pradedamas Lietuvos žemdirbystės instituto centre – Dotnuvoje. Instituto vadovai Alfonsą Švedą, kaip turintį didelę vadybinę patirtį, paskiria Lauko darbų organizavimo skyriaus vedėju, vėliau – Agrochemijos skyriaus Agrocheminio žemės ūkio aptarnavimo sektoriaus vedėju. Jo moksliniai interesai plėtūs – tai dirvotyra, agrochemija, žemdirbystės ekologija, gamtosaugos klausimai. Ištyręs trąšų normų ir jų paskleidimo tolygumo įtaką augalų derliui, trąšų efektyvumui ir aplinkai, sukūrė metodus ir priemones tręšimo kokybei nustatyti bei tręšimo kokybės valdymo sistemą. Naudodamasis savo ir kitų tyrėjų agrocheminių tyrimų medžiaga, jis sukūrė derliaus programavimo ir prognozavimo bei tręšimo efektyvumo gamyboje nustatymo metodikas. Pažymėtina, kad Lietuvos agrochemikai ir dirvožemininkai tuo metu (ir dabar) buvo labai stiprūs, gerai pasirengę teoriškai ir turintys gausią eksperimentinę medžiagą parengę svarių užbaigtų kompleksinių darbų. Tačiau prof. A. Švedas išsiskyrė originaliu analitiniu mąstymu, naujovių įsisavinimu, idėjomis. Už kompleksinį darbą „Agronomiškai racionalios ir ekologiškai saugios lauko kultūrų tręšimo sistemos moksliniai pagrindai“ 1988 m. prof. A. Švedui su grupe kolegų paskirta valstybinė mokslo premija. Parengė (1993) habilitacinį darbą „Dirvožemis – trąšos – derlius“. Už apibendrintą tyrimų medžiagos pagrindu parengtą

ŽYMIAM
DIRVOTYRININKUI
IR AGROCHEMIJOS
PROFESORIUI
ALFONSUI ŠVEDUI
(1930 11 14–2001 04 22)

90

tręšimo sistemos programuotam derliui skaičiavimo metodiką ir sudarytą skaičiavimo algoritmą, realizuotą kompiuterio programą jam 1996 m. paskirta Vytauto Vazalinsko premija. Prof. A. Švedas parašė per 260 mokslinių straipsnių, publikavo keletą knygų: „Tręšimo kokybė ir derlius“ (1989), „Žemdirbystės ekologija“ (1990) ir kt. Ypač daug dėmesio skyrė rengiant monografiją „Lietuvos dirvožemiai“ (2001). Buvo vieno didžiausių skyrių (9.10) „Dirvožemio kultūrinimas“ autorius ir redaktorius. Prof. A. Švedo indėlis rengiant šią monografiją buvo labai svarus. 1991–1998 m. buvo tarptautinės ECOSLIT mokslo programos „Regiono vystymosi ekologinis tvarumas istoriniame kontekste: Lietuvos pavyzdžiu“ tarybos narys, darbo vadovas ir vykdytojas (vieno skirsnio). Be to, 1980–1990 m. buvo tarptautinės programos „Žmogus ir biosfera“ (MAB) 9-ojo projekto „Tręšimo ir kovos su žemės ūkio kenkėjais ekologinis įvertinimas“ darbo grupės mokslinis sekretorius. Buvo programų, temų, darbų vadovas Lietuvos žemdirbystės institute. Vadovavo 6 doktorantų disertaciniams darbams, dalyvavo habilitacinių darbų gynimo komitetuose, mokslinių leidinių redakcinėse kolegijose. Prof. A. Švedas, pasiūlius Lietuvos žemdirbystės instituto tarybai, 1994 m. išrinktas LMA nariu ekspertu ir antrai kadencijai – 1999 m.

Profesorius buvo labai pareigingas ir aktyvus LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus narys. Vadovavo Agronomijos sekcijos Dirvotyros ir agrochemijos komisijai. Organizavo ne vieną seminarą, konferenciją aktualiais šalies mokslui ir ūkiui klausimais. Be to, jį domino ekonomikos klausimai, todėl dalyvavo ir Ekonomikos komisijos veikloje. LMA vardu atlikdavo daugelį agronomijos mokslų krypties ekspertizių. Atmintina viena konferencija dėl nenašių žemių naudojimo. Prasidėjus ekologinio ūkininkavimo problemų nagrinėjimui ir kai kam siūlant nenašias žemes naudoti ekologiniam ūkininkavimui prof. A. Švedas LMA aiškiai ir griežtai pasisakė, kad apie 600 tūkst. ha šių žemių reikia apsodinti mišku, o ne žemės ūkio augalus auginti. Tai buvo stipri, dora ir plačių interesų, aštraus ir analitinio mąstymo asmenybė. Jo darbai užima svarbią vietą šalies agrochemijos bei dirvožemio mokslo teorijoje ir praktikoje. Mirė 2001 04 22 Akademijoje (Kėdainių r.), palaidotas Vilniuje.

Akad. Veronika Vasiliauskienė, LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyrius

ŽYMIAM
DIRVOTYRININKUI
IR AGROCHEMIJOS
PROFESORIUI
ALFONSUI ŠVEDUI
(1930 11 14–2001 04 22)

90